

Szende Virág – Gróf Annamária

Egy korszerű magyarnyelv-oktató csomag 7–12 éves gyerekeknek*

*Szende Virág – Varga Csilla: Kiliki a Földön I–IV. Rendező: Erdőss Pál,
Duna TV 2005*

*Varga Csilla – Gróf Annamária – Szende Virág – Vidéki Erzsébet: Kiliki a Földön
I. Akadémiai Kiadó, 2006¹*

*Gróf Annamária – Szende Virág – Vidéki Erzsébet: Kilikinternet.
Interaktív gyakorlóanyag gyermekeknek. Krea Kft. 2006*

A mai nyelvkönyvek – hanganyaggal kiegészítve – kétségtelenül bőséges lehetőséget biztosítanak a nyelvtanításban a szimplex készségek (írás, olvasás, beszéd és hallás) arányos fejlesztésére, a tananyagkészítőknek azonban tudomásul kell venniük, hogy a nyelvtanulók általánosságban, de a gyermekek különösen is a képi gondolkodás felé mozdulnak el erőteljesen. Ennek a jelenségnek a hátrányai mindannyiunk számára világosak, ugyanakkor a nyelvtanulás szempontjából előnyökkel is járnak. Bár a film és az internet kínálta lehetőségek kitérítik a nyelvtanítás kereteit, jelentős anyagi többletráfordítást igényelnek, illetve a szerzők számára komoly szakmai kihívást jelentenek. Ugyanakkor a tananyagkészítőknek módja nyílik arra, hogy a rég ismert elvet a valóságba átültesse:

„A több érzékszerven keresztül történő tapasztalatszerzés (fül–száj–szem–kéz összekapcsolása) segít a megszerzett ismeretek bevésésében. A hallásnak, a beszédnek, az olvasásnak és az írásnak egymással való összekapcsolását segíti a hangok, a beszédritmus, dalok, színek, formák, a mimika és a gesztusok alapján alkotott képzetek kialakítása.”²

Ennek a szakmai fejlődésnek a lépcsőfokait és eredményeit szeretnénk jelen írásunkban a szakértő olvasók elé tárni.

---

¹ Lektor: Somos Béla

² A szegedi Cselekvő Iskola egyik alapelve. vö. Molnár Andrea, 2001, Idegennyelv-tanítás másképpen (?) Minták a magyarországi tanítási gyakorlatból, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, p. 155.

A film

Az első lépésben az oktatófilm tíz – 25 percesre tervezett – részének forgatókönyve készült el, ebből a Duna TV Erdőss Pál rendezésében az első négy részt forgatták le. A film főszereplője Kiliki, az úrlény, aki különleges tulajdonságokkal rendelkezik: zöld medálja segítségével képes bármilyen tárgy vagy személy alakját felvenni, és ugyancsak a medál segítségével különleges cselekedeteket véghezvinni. A főhős végső alakját és elnevezését Varga Csilla szerzőtársunk építő fantáziájának, kreativitásának köszönhetjük. A film főszereplőjének megalkotása és végleges kiválasztásának azonban nemcsak a játékoság megteremtése és ezzel az oktatóanyag vonzóbbá tétele volt a célja. A végső és rejtett didaktikai ok és cél az, hogy a gyermekek számára természetes szituációk nyelvi bemutatása ne váljon erőltetetté, művivé.

A kerettörténet szerint Kiliki megérkezik űrhajóján a Földre, Budapestre, és a játszótér mellett találkozik Áronnal és Bogival. A gyerekek hazaviszik – és mivel az úrlény képes felvenni bárminem az alakját –, cica képében családtag lesz. A szülők gyanútlanul befogadják a jövevényt, aki a gyerekekkel együtt különböző „kalandok” részesévé válik: kipróbálja a földi ételeket, vásárol, sétál az utcán, vagy a parkban gyöngyöket keres. Így a grammatika mindennapi kommunikációhoz nélkülözhetetlen eszközeit életszerű szituációkba ágyazva mutatjuk be. Az első négy részben az irányhármasság, a többes szám, a határozatlan ragozás, a tárgyeset grammatikáját sajátíthatja el a diák, szókincsét az öt körülvevő világ tárgyaival és cselekvéseivel (élelmiszerek, a bútorok, színek témakörében) bővítheti. A folytatásban tovább bonyolódik a történet, új szereplők és új helyszínek is megjelennek: megismerhetjük Murobát, a gonosz boszorkányt; Padidit, a segítő nagypapát; Amiát, Kiliki húgát (aki miatt az egész szokatlan szituáció kialakult); Magyarország egyes tájait: Budapestet, a Balatont stb.

Az egyes részek felépítése a következő: Az egyes epizódok elején a már megtekintett részek legizgalmasabb jeleneteinek ismétlése során felidéződnek a korábbi események. Ezt követi a történetet tovább bonyolító és ezen keresztül a tananyagot bővítő újabb események bemutatása és sulykolása, majd az epizód végén írásos–táblázatos és hangzó formában a megcélzott szókincs és grammatika összefoglalása.

A Duna TV már többször is műsorra tűzte a filmsorozat elkészült négy részét, reményeink szerint – bár Erdőss Pál közben eltávozott az élők sorából – a következő hat résszel hamarosan folytatódnak a film forgatási munkálatai.

A könyv

2006 novemberében jelent meg a *Kiliki a Földön* című munkatankönyv első része, melynek írása a film forgatókönyvével párhuzamosan történt. A szerzők arra törekedtek, hogy a felnőttoktatás során szerzett tapasztalataikat a gyermekek nyelv-elsajátítási stratégiáihoz igazítsák.

Az olvasmányok és a gyakorlatok egy kötetben kaptak helyet, mivel a 7–12 éves gyermekeknek könnyen kezelhető, interaktív mesekönyvre van szükségük. A könyv tíz leckéből áll, minden ötödik ismétlő lecke, nem tanít új grammatikát, csak szókincset fejleszt. A leckék felépítése a következő: egy színes képekkel illusztrált³ olvasmány mutatja be a tanítandó anyagot, az ehhez kapcsolódó feladatok után képes szótár-szerűen következnek az új szavak, majd nyelvtani táblázatok segítik a bevésést. Minden leckéhez átlagosan 15–20 gyakorlat illeszkedik, amelyek arányosan fejlesztik a négy alapkészséget. A leckékben nem csak egy nyelvtani jelenség kerül bemutatásra, ezért az első olvasmányt követő feladatok után egy társalgási rész vagy egy táblázatos bemutató oldal következik. A leckék végén hallás utáni szövegértés segíti a megértés fejlesztését, és kiejtésjavító gyakorlatok a helyes és szép beszéd elsajátítását, mivel a 7–12 éveseknél még jól fejleszhető az artikulációs bázis. A történet főszereplői is kiskamaszok, ezért természetesen gyerekhangok szólaltatják meg a párbeszédet, valamint hogy minél több hangszínnel ismerkedhessenek meg a tanulók, az első öt lecke narrátora férfi, a második öté nő. Kiszámolók, mondókák, dalok is segítik a bevésést.

A lexikai anyag a köszönési formák, országnevek, nemzetiségek, számok, berendezési tárgyak, melléknevek, a leggyakrabban használt igék, állatok, színek, élelmiszerek, zöldségek, gyümölcsök neveit tartalmazza. A korosztály számára legfontosabb és leggyakrabban használt szavak fordulnak elő az olvasmányokban, ezek bemutatása életszerű. A tanulók például az állatokat a vadasparki kirándulás során ismerhetik meg, vagy az élelmiszereket egy reggeli alkalmával Bogi kóstoltatja meg Kilikivel.

A nyelvtanban a létige ragozását, az irányhármasság bevezetését, a többes számot, a tárgyesetet, a határozatlan és határozott ragozást tárgyaljuk.

A könyvhöz tartozó mellékletekben kiegészítők találhatóak a játékos feladatokhoz; dobókocka, játéktábla, színes és kivágható térképek, a kötetben pedig piktogramok jelzik ezek helyét. Ugyancsak a könyvhöz tartozó tanári kézikönyv az oktató számára további ötleteket, lehetséges variációkat nyújt az aktuális tananyag játékos tanításához, ezek érdekesebbé tehetik az óra menetét. Így az elkészített tíz lecke heti 2–4 tanóra esetén egy év anyagát ölelheti fel.

A tankönyv második kötetének tervezete

Az első kötet folytatásaként készülő újabb kötet nemcsak témáiban és nyelvtanában bővíti az ismereteket, hanem alkalmazkodva a kamaszodó korosztály igényeihez a képregényszerű elrendezés helyett – természetesen a játékoságot és az

³ A rajzokat Aldea Mária készítette.

első kötetben olyannyira bevált változatosságot megőrizve – a gazdagabb szövegek és a kulturális ismeretek bemutatásának irányába mozdul el.

Tematikája a következőképpen épül fel: bevásárlás, utazás (városi és vidéki), család, családi munkamegosztás, a jövő tervezése, vendégség, kirándulás, sport, emlékek összefoglalása. A helynevek, játékok, család, személyleírás szókincsét pedig az útbaigazítás, vásárlás és a családról való párbeszédnek kapcsán sajátíthatja el a tanuló. Újdonságképpen megkezdjük az országismeret óvatos bővítését is A leckékben az eddigiekhez képest megnő a narratív szövegek aránya, lehetővé téve az új nyelvtan alapos megfigyelését és gyakorlását.

Már a szövegek témájából is kitűnik a grammatika fejlődésiránya: az irány-hármaság kiterjesztése, az irányjelölő igeikötők bevezetése, a birtoklás kifejezése, a melléknévfokozás és az összehasonlító szerkezet, a részes- és a módhatározó, az eszköz- és társhatározó, a ható ige, az -s melléknévképző és nem utolsó sorban az igeik múlt ideje. Mindezeknek a nyelvtani területeknek az elmélyítése nyilvánvalóan a tervezett harmadik kötet feladata lesz, hiszen a szerzők is tisztában vannak azzal, hogy az elsődleges cél – a beszédkészség és -képesség fejlesztése mellett – a magyarban szükség van az alaposabb nyelvtani ismeretek elsajátítására is.

A kiejtés fejlesztése is tovább folyik a legkritikusabb magánhangzók és más-salhangzók bemutatásával és az első kötetben már megismert változatos gyakorlat-típusok segítségével. Ehhez a kötethez is készül majd hanganyag.

Az ismertetett tananyagok elérhetősége

Az Akadémiai Kiadó által megjelentetett tankönyv, mellékletek és tanári kézikönyv kapható a könyvesboltokban, illetve megrendelhető a kiadónál a www.akkrt.hu honlapon elérhető címen; az utánnymásról a kiadó folyamatosan gondoskodik.

A film és az interaktív gyakorlóanyag letölthető a Balassi Intézet honlapjáról (www.bbi.hu) a *Kiliki* címszó alatt.